

filmoteca

Lacombe Lucien i La vida dels altres

Dolors Genovès

Periodista i professora del grau de Cinema i Televisió de la URL

dolorsgm@blanquerna.url.edu

La caiguda del Mur de Berlín, el 9 novembre de 1989, i la posterior desfeta del bloc soviètic va fer repensar la imatge del passat i les interpretacions sobre la guerra i la postguerra a Europa. La precoç *Lacombe Lucien* i, la més recent, *Das leben der Anderen*, que en català es titula *La vida dels altres*, mostren, sense ambigüitats, el món del col·laboracionisme i de la delació a l'Europa del nazisme i del comunisme.

Durant les darreres dècades, els historiadors francesos han qüestionat el mirall oficial —i nacional— del passat de França: el tema del col·laboracionisme durant el règim de Vichy i els mites de la resistència. La França derrotada i humiliada de la postguerra necessitava un relat per superar la divisió i reafirmar els valors comuns d'igualtat, fraternitat i llibertat. La resistència i l'alliberament de París eren elements propicis per reconstruir el país. Simone de Beauvoir va afirmar «l'únic col·laboracionista bo, és el col·laboracionista mort». Una afirmació greu, pensant en una societat dividida que temia tant el feixisme com el comunisme com van demos-

trar les eleccions que va guanyar el Front Popular el 1936.

El 1974 el cineasta Louis Malle es va atrevir a obrir el debat amb *Lacombe Lucien*, pel·lícula que descriu el progressiu enquadrament d'un jove confident dels nazis. Ho farà sense jutjar-lo. La premsa el va acusar de desconeixement, de passar-se tota la guerra en un internat catòlic. Arran de la polèmica, Malle va emigrar als EUA i, quan va retornar a França, dirigeix *A revoir, les enfants* (1987), la història autobiogràfica d'un jove intern en una institució religiosa durant l'ocupació que descobreix que un dels seus companys és jueu. Un noi jueu que acabarà en mans de la Gestapo. Una història que mostra totes les actituds dels ciutadans francesos, i en extensió dels europeus, davant l'ocupació nazi: resistència, passivitat, col·laboració.

Mentre Malle reflectia la tragèdia de França durant la II Guerra Mundial, *La vida dels altres* de Florian Kenckel von Donnersmarck, estrenada al 2006, mostra el treball d'un agent de l'Stasi al Berlín del 1984. En concret, la vigilància diària sobre un reconegut dramaturg i el seu cercle d'amis-

Molts intel·lectuals, abans i després de la Segona Guerra Mundial, conservaven una il·lusòria lleialtat amb el comunisme i el que estava passant a l'altre costat del «Teló d'Acer»

tats. És una història de traïcions i de descobertes que reflecteix el tema de la delació personificada en la companya del dramaturg. Més enllà de la ficció, els confidents de la policia multiplicaven per dos els 100.000 agents que l'Stasi tenia en nòmina. Però la memòria dels ciutadans que van ser víctimes dels «col·laboradors no oficials» —veïns, companys de feina, amics o familiars— és encara molt viva.

Anys abans, *La confessió* [*The confession*] de Costa-Gavras (1970), basada en el llibre d'Artur London i amb guió de Jorge Semprún, ja narrava en primera persona les purgues estalinistes dels dissidents del Partit Comunista de Txecoslovàquia durant el procés de Praga del 1952. Jean-Paul Sartre coneixia l'obra de Costa-Gavras però mai va intentar ni entreveure el que passava als països de l'òrbita soviètica. De fet, molts intel·lectuals, abans i després de la Segona Guerra Mundial, conservaven una il·lusòria lleialtat amb el comunisme i el que estava passant a l'altre costat del «Teló d'Acer».

També és encara molt viva, per part dels ciutadans de l'antiga Alemanya

Lacombe Lucien
Louis Malle

1974

Oriental, la nostàlgia d'un passat que els assegurava seguretat, habitatge i calefacció de franc. *Good bye, Lenin!* (2003) del director Wolfgang Becker, mostra amb humor aquesta versió de la (des)memòria. L'expresident d'Alemanya, Joachim Gauck, pastor protestant a l'RDA gràcies al qual la documentació de l'Stasi va ser preservada, em comentava en el reportatge *Topografia de la memòria*, emès a TV3 el 2008, que cal estar atents

La vida dels altres
Florian Kenckel von Donnermarck

2006

per eradicar qualsevol regressió al tràgic passat: «Europa s'ha d'adonar que no hi ha només una amenaça per la llibertat i la democràcia, sinó que n'hi ha diverses. Per això l'Europa desenvolupada, l'Europa del pensament, ha de tenir gravat aquest convenciment bàsic antitotalitari». ■